

Irmina Padzińska

Biblioteka Główna Akademii Rolniczej w Lublinie

Współpraca między bibliotekami naukowymi na obecnym poziomie rozwoju komputeryzacji w Polsce i w obecnej sytuacji społeczno-ekonomicznej kraju nabiera coraz większego znaczenia. Podejmowane są różne wspólne przedsięwzięcia o charakterze lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim.

Na Lubelszczyźnie współpracę w zakresie komputeryzacji bibliotek naukowych podjęto dziewięć lat temu. Pięć lubelskich bibliotek wykorzystuje ten sam zintegrowany system VTLS. Są to biblioteki szkół wyższych: UMCS, KUL, Akademii Rolniczej i Politechniki Lubelskiej oraz Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego. Współpraca regionalna może mieć zakres znacznie szerszy i dotyczyć też, np. gromadzenia zbiorów, działalności informacyjnej czy podnoszenia kwalifikacji bibliotekarzy. Możliwość wspólnych działań w celu zapewnienia użytkownikom jak najlepszego dostępu do informacji jest bardzo wiele, warto je wykorzystać.

Dlatego też celowe wydaje się zaprezentowanie Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej, która jest jedyną rolniczą biblioteką naukową w Lublinie. W artykule przedstawiono historię oraz obecny kształt i działalność Biblioteki, koncentrując się przede wszystkim na przedstawieniu działalności informacyjnej, prowadzonej na rzecz lubelskiego środowiska.

Okoliczności powstania Biblioteki są związane, oczywiście, z powstaniem Uczelni. Wyższa Szkoła Rolnicza (WSR) została utworzona 1 IX 1955 r. W jej skład weszły wydzielone z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej trzy wydziały: rolniczy, weterynaryjny i zootechniczny. Jednocześnie, jako jednostkę szkoły wyższej, powołano Bibliotekę, podstawę stanowiło Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 sierpnia 1955 r.¹

Biblioteka nie od razu mogła stać się w pełni samodzielną jednostką. Nie posiadając własnych pomieszczeń, korzystała z siedziby Biblioteki Głównej UMCS, a kierownictwo nad nią sprawował mgr Tadeusz Smółka, ówczesny dyrektor Biblioteki UMCS. Dopiero w lutym 1956 r. nowej Bibliotece przydzielono tymczasowy lokal przy ul. 22 Lipca (obecnie ul. Spokojna). Przez pierwsze miesiące Biblioteką kierował dyrektor administracyjny Uczelni inż. Stanisław Żakiewicz. W sierpniu 1956 r. na stanowisko kierownika powołano mgr Zofię Wiślińską². W styczniu 1959 r. Biblioteka została przeniesiona do własnego budynku przy Al. Raclawickich 9. Odpowiadał on w pełni bieżącym potrzebom, urządzono w nim oddzielne magazyny dla książek i czasopism, wypożyczalnię, czytelną główną, czasopism i czytelną dla pracowników naukowych,

---

¹ *Dziennik Urzędowy Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego* 1955 nr 9 poz. 69.

a także dział informacyjno-bibliograficzny oraz pracownie wewnętrzne.

W sierpniu 1968 r. Bibliotekę przeniesiono do nowo wybudowanego gmachu przy ul. Nowotki 11 (obecnie I. Radziszewskiego), w którym, według pierwotnej koncepcji, miała mieścić się Biblioteka Międzyuczelniana. Plan jednak zmieniono i w rezultacie nowy budynek został przeznaczony dla bibliotek lubelskich uczelni: UMCS, Wyższej Szkoły Inżynierskiej i WSR, a biblioteka Akademii Medycznej miała zarezerwowane miejsce na magazynowanie części zbiorów. Bibliotece WSR do wyłącznej dyspozycji, z przeznaczeniem na własne magazyny i pracownie, przydzielono około 1280 m². Natomiast czytelnie: Czasopism i Matematyczno-Przyrodnicza, posiadające w sumie około 170 miejsc dla czytelników, miały być użytkowane wspólnie z pozostałymi bibliotekami, podobnie hol, gdzie zlokalizowano katalogi biblioteczne³. Biblioteka WSR, od 1972 r. jako Biblioteka Główna Akademii Rolniczej, ma tam swoją siedzibę do dziś.

Biblioteka rozwijała się bardzo dynamicznie, szybko powiększały się zbiory, systematycznie rosła liczba czytelników. W celu ułatwienia studentom i pracownikom dostępu do zbiorów sukcesywnie powoływano filie. Najwcześniej, bo już w 1958 r., utworzono filię na Wydziale Weterynarii, następnie w 1973 r. w Instytucie Mechanizacji Rolnictwa, w 1976 r. w Instytucie Zastosowań Matematyki, w 1987 r. w Instytucie Techniki Rolno-Spożywczej, a w 1989 r. na Wydziale Ogrodnictw.

Wraz z rozwojem Biblioteki zmieniała się również jej struktura wewnętrzna. Ostatnia reorganizacja miała miejsce w 1997 r. i była odpowiedzią na nowe zadania stawiane nowoczesnej, kompleksowo skomputeryzowanej bibliotece naukowej. Obecnie struktura organizacyjna przedstawia się następująco:

Dyrektor

Zastępca Dyrektora

Sekretariat

Oddział Gromadzenia i Opracowania Wydawnictw Zwartych

Oddział Gromadzenia i Opracowania Wydawnictw Ciągłych

Oddział Informacji Naukowej

Oddział Udostępniania Zbiorów

Sekcja Magazynów i Konserwacji Zbiorów

Filie Biblioteki Głównej

- na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej

- na Wydziale Ogrodnictw

- na Wydziale Techniki Rolniczej

- w Instytucie Techniki Rolno-Spożywczej

- w Instytucie Mechanizacji Rolnictwa

Konieczność sprostania rosnącym zadaniom wymagała systematycznego zwiększania personelu bibliotecznego. I tak: w 1955 r. w Bibliotece pracowały 4 osoby, w 1965 r. – 18, w 1975 r. były zatrudnione 44 osoby, a w 2000 r.

---

² *Księga Pamiątkowa Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie 1944-1964*. Warszawa 1965 s. 450-451.

³ E. Maruszak. *Biblioteka Główna Akademii Rolniczej w Lublinie*. Lublin 1975 s. 6.

Biblioteka liczyła 42 pracowników⁴. Do chwili obecnej Biblioteką zarządzało czterech dyrektorów, funkcję tę pełnili kolejno: mgr Zofia Wiślińska (1956-1973), dr Edward Maruszak (1973-1979), mgr Artur Iskrzycki (1979-1991) i od 1991 r. mgr inż. Marta Kęsik⁵.

Do głównych zadań biblioteki uczelnianej należy obsługa procesu dydaktycznego i naukowo-badawczego, a warunkiem niezbędnym do realizacji tego zadania jest właściwie dobrany księgozbiór. Biblioteka AR gromadzi literaturę z zakresu: nauk rolniczych, ogrodnictwa, medycyny weterynaryjnej, zootechniki, techniki rolniczej, maszynoznawstwa, przemysłu spożywczego, technologii żywności, ekonomiki rolnictwa, agrobiznesu, biologii, ekologii, ochrony środowiska oraz w wyborze: matematykę, medycynę, chemię i podstawy techniki. W ciągu lat wyraźnie widoczne są zmiany profilu gromadzenia, będące odpowiedzią na przemiany w zakresie kształcenia – pojawianie się nowych specjalności lub odchodzenie od dawnych kierunków. W pierwszych latach działalności Biblioteki gromadzono głównie literaturę dotyczącą rolnictwa, hodowli i weterynarii. Wraz z rozwojem Uczelni i powstawaniem kolejnych wydziałów zakres tematyczny księgozbioru stale rozszerzał się. Na kształt zbiorów miały również wpływ zmiany społeczno-polityczne zachodzące w kraju. Obecnie nie gromadzi się, w tak szerokim zakresie jak dawniej, literatury z dziedziny filozofii, nauk politycznych i ekonomii oraz, niezależnie od tematyki, literatury z obszaru byłych krajów demokracji ludowej.

Biblioteka, gromadząc swój księgozbiór praktycznie od podstaw, wykazywała dużą troskę o potrzeby studentów. Z myślą o nich od 1956 r. zaczęto kompletować podręczniki i skrypty w wielu egzemplarzach, tworząc księgozbiór dydaktyczny, który jest najbardziej wykorzystywaną częścią zbiorów Biblioteki. Bardzo poważnie traktowano również potrzeby kadry naukowej. Literaturę zagraniczną, niezbędną do prowadzenia badań, po raz pierwszy zakupiono w 1957 r. Nabywana jest ona na konkretne zamówienie nauczycieli akademickich, co daje gwarancję właściwego jej wykorzystania i ogranicza do minimum możliwość nietrafnej decyzji przy zakupie bardzo drogich książek i czasopism z importu. Obecnie zbiory Biblioteki liczą około 335 000 tomów, Biblioteka posiada ponad 205 tys. wydawnictw zwartych i około 129 000 woluminów wydawnictw ciągłych. Stan księgozbioru na przestrzeni lat przedstawia tabela I.

Tabela I
Zbiory biblioteki w latach 1955-2000

Rok	Księgozbiór ogółem w ol.	Wydawnictwa zwarte w wol.	Wydawnictwa ciągłe w wol.	Liczba użyczanych wydawnictw ciągłych
1955	322	302	20	227
1960	37 965	30 225	7 740	814
1965	82 233	54 643	27 590	1 324
1975	193 842	126 696	67 146	2 130
1980	235 123	151 060	83 437	1 736
1990	320 228	205 240	114 988	1 379
1995	355 317	226 674	128 643	858
2000	334 455	205 860	128 586	675

⁴ Dane liczbowe do artykułu zaczerpnięto z: Akademia Rolnicza. Archiwum. Biblioteka Główna prot. Nr 524-525; *Sprawozdania Biblioteki Głównej AR*; *Sprawozdania miesięczne z pracy poszczególnych Oddziałów*; M. Kęsik, J. Lubaś. *Zadania Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej realizacji badań naukowych i w pracach dydaktycznych Uczelni*. Lublin 1980; E. Maruszak, jw.

⁵ Akademia Rolnicza. Archiwum. Akta osobowe.

Analiza danych wskazuje, że począwszy od lat dziewięćdziesiątych księgozbiór utrzymuje się na podobnym poziomie. Biblioteka AR jest zaliczana do grupy bibliotek specjalnych i posiada zbiory, które w związku z rozwojem nauki dosyć szybko „starzeją” się. Aby gromadzona literatura odpowiadała potrzebom czytelników, konieczna jest ciągła aktualizacja. Selekcja jest podyktowana również ograniczonymi możliwościami magazynowania zbiorów w Bibliotece.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat zauważa się także wyraźny spadek liczby prenumerowanych tytułów czasopism. Sytuacja taka wynika nie tylko z ograniczeń finansowych, ale również z określonej polityki w zakresie gromadzenia wydawnictw ciągłych. Prenumerowane są czasopisma odpowiadające profilowi Uczelni oraz dające gwarancję pełnego ich wykorzystania. Nie bez znaczenia jest także obserwowana ostatnio, również w Polsce, nowa tendencja gospodarowania zbiorami. W modelu współczesnej biblioteki akademickiej przeniesiono punkt ciężkości z posiadania jak największej liczby zbiorów na sprawną organizację dostępu do informacji. Realizacja tej koncepcji jest możliwa, dzięki wykorzystaniu najnowszych technologii informacyjnych⁶.

Zbiory biblioteczne są udostępniane prezencyjnie wszystkim zainteresowanym – książki w Czytelni Matematyczno-Przyrodniczej, a wydawnictwa ciągłe w Czytelni Czasopism. Natomiast z Wypożyczalni Miejscowej mogą korzystać tylko pracownicy i studenci Akademii Rolniczej oraz pracownicy naukowcy Instytutu Agrofizyki PAN. Jeszcze węższa jest grupa użytkowników uprawnionych do korzystania z Wypożyczalni Międzybibliotecznej. Ta forma usług jest przeznaczona tylko dla pracowników naukowych.

Aktywność biblioteki związana z obsługą czytelników zależy przede wszystkim od wielkości uczelni. Wyrażna w ostatnich latach tendencja podejmowania nauki na poziomie wyższym przez bardzo wysoki procent młodzieży spowodowała również w Akademii Rolniczej znaczny wzrost liczby studentów. Jest to także widoczne w działalności Biblioteki. W 2000 r. Bibliotekę odwiedziło ponad 28 tys. czytelników, którym udostępniono ponad 140 000 pozycji, w Wypożyczalni było zarejestrowanych ponad 9000 czytelników, a Wypożyczalnia Międzybiblioteczna zrealizowała zamówienia na około 6000 dokumentów.

Początki, oczywiście, były znacznie skromniejsze. Biblioteka, tak jak i cała Uczelnia, rozwijała się stopniowo. Dane w tabeli II, przedstawiające obsługę czytelników, wyraźnie to pokazują.

Tabela II
Udostępnianie zbiorów w latach 1955-2000

Rok	Liczba zarejestrowanych czytelników	Liczba odwiedzin	Liczba wypożyczeń	Liczba wypożyczeń międzybibliotecznych
1955	<i>wspólnie z Biblioteką UMCS</i>			
1956	120	<i>brak danych</i>	598	5
1960	1 528	ok. 500	14 162	816
1965	2 004	11 053	27 925	555
1975	6 635	34 325	190 774	2 573
1980	8 054	23 205	113 315	2 462
1990	5 395	14 679	78 917	3 614
1995	7 748	20 191	122 708	4 772
2000	9 114	28 103	141 330	6 269

W działalności każdej biblioteki bardzo ważną jest właściwa organizacja warsztatu informacyjnego, który pozwala czytelnikowi sprawnie korzystać ze zbiorów. Jest to możliwe tylko pod warunkiem zapewnienia pełnej informacji o posiadanych dokumentach. Funkcję taką spełniają różne katalogi. W Bibliotece WSR do ich budowy przystąpiono tak wcześnie, jak to było możliwe. Już w 1955 r. Biblioteka posiadała dwa katalogi – alfabetyczny oraz rzeczowy działowy, który dwa lata później przerobiono na katalog przedmiotowy⁶. Z myślą o czytelnikach, wraz z rozwojem Biblioteki powstawały kolejne katalogi: wydawnictw ciągłych, norm, katalog centralny bibliotek instytutowych oraz katalogi cząstkowe: księgozbioru studenckiego, zbiorów podręcznych w Czytelni Matematyczno-Przyrodniczej, wydawnictw informacyjnych.

Katalogi te, z wyjątkiem katalogu norm znajdującego się w Oddziale Informacji Naukowej, obecnie nie są już prowadzone. Zostały zamknięte z chwilą uruchomienia katalogu komputerowego, ale nadal są dostępne dla zainteresowanych czytelników. W holu Biblioteki można skorzystać z następujących tradycyjnych katalogów kartkowych:

- katalog alfabetyczny wydawnictw zwartych – zawiera informacje o książkach wydanych przed 1999 r.;
- katalog przedmiotowy wydawnictw zwartych – zawiera informacje o książkach wydanych przed 1997 r.;
- katalog alfabetyczny wydawnictw ciągłych – informuje o czasopiśmie gromadzonych w Bibliotece do 2000 r.

W 1958 r. utworzono w Bibliotece Oddział Informacji Naukowej, którego zadaniem jest prowadzenie działalności informacyjnej, a podstawową usługą - udzielanie informacji bibliograficznej. Od 1962 r. systematycznie opracowywano *Wykaz nabytków*, informujący czytelników o zakupionych nowościach. Wykorzystując dostępne katalogi centralne oraz spisy czasopism, udzielano informacji o dokumentach posiadanych przez inne biblioteki. Duże uznanie użytkowników zyskały też przygotowywane w Oddziale wykazy literatury na określony temat, tzw. zestawienia tematyczne. Początkowo zestawienia były opracowywane tylko na konkretne zamówienie pracowników naukowych, obecnie są dostępne dla szerokiego grona zainteresowanych.

W zaspokajaniu potrzeb informacyjnych duże znaczenie mają też różne szkolenia. Na przestrzeni lat forma oraz zakres prowadzonych szkoleń niejednokrotnie zmieniały się, ale zawsze głównym celem było przygotowanie użytkowników do sprawnego korzystania z informacji. Najczęściej stosuje się instruktaż indywidualny, a ponadto dla studentów I roku przygotowuje się informator o sposobie korzystania z biblioteki. Studenci starszych lat uczestniczą w zajęciach z metodyki wyszukiwania informacji, odbywających się najczęściej w ramach seminarium magisterskiego, a dla doktorantów są przewidziane specjalne 7-godzinne ćwiczenia z informacji naukowej.

Ważnym zadaniem, realizowanym w Oddziale Informacji Naukowej, jest też rejestracja dorobku naukowego pracowników Uczelni. Od 1972 r. jest wydawana *Bibliografia Publikacji Pracowników Akademii Rolniczej w Lu-*

---

⁶ Szerzej problematyka zostanie omówiona w dalszej części artykułu.

⁷ *Księga ....*, s. 451.

linie obejmująca swoim zasięgiem prace opublikowane od 1964 r. Lata wcześniejsze ujęte są w *Księdze Pamiątkowej Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie 1944-1964*.

W latach osiemdziesiątych Biblioteka rozpoczęła współpracę w zakresie tworzenia zautomatyzowanych systemów informacyjnych, dziedzinowych i specjalistycznych. Odtąd pracownicy Oddziału mają stały obowiązek dokumentowania wybranych, regionalnych wydawnictw ciągłych dla potrzeb Krajowego Systemu Informacji o Gospodarce Żywnościowej (SIGŻ) i międzynarodowego systemu informacji rolniczej AGRIS oraz przesyłania informacji o niepublikowanych pracach, powstałych w Akademii Rolniczej dla potrzeb systemu SIBROL.

W działalności informacyjnej lata dziewięćdziesiąte okazały się okresem przełomowym. Wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych stworzyło zupełnie nową jakość usług i pozwoliło znacznie lepiej zaspokajać potrzeby informacyjne. Najbardziej są widoczne zmiany w zakresie obsługi informacyjnej użytkowników indywidualnych, zarówno studentów, jak i pracowników naukowych. W 1991 r. zaprenumerowano dostępne na CD-ROM bibliograficzne bazy danych, dotyczące światowej literatury z zakresu szeroko rozumianych nauk rolniczych (CAB Abstracts), technologii żywności (FSTA), biotechnologii (Biotechnology Abstracts) oraz bazę danych o zawartości polskich czasopism rolniczych (SIGŻ). Dzięki temu poszukiwania literatury stały się dużo bardziej efektywne. Obecnie jest to najpopularniejsza forma usług informacyjnych, o czym świadczy stale rosnąca liczba użytkowników korzystających z tak przygotowanych zestawień tematycznych. Pochodną tego zainteresowania jest także znaczny wzrost wypożyczeń realizowanych za pośrednictwem Wypożyczalni Międzybibliotecznej. Zainteresowanie komputerowymi bazami danych, dostępnymi w Oddziale Informacji Naukowej, pokazuje tabela III.

Tabela III

Liczba osób korzystających z komputerowych baz danych w Oddziale Informacji Naukowej w latach 1992-2002

Rok	Liczba użytkowników
1992	57 (od października)
1993	189
1994	274
1995	470
1996	856
1997	830
1998	864
1999	981
2000	978
2001	1 004
2002	892

Od października 1999 r. baza CAB, a od 2001 r. bazy FSTA i Biotechnology Abstracts są dostępne także w sieci uczelnianej poprzez komputery znajdujące się w Bibliotece i w budynkach Akademii Rolniczej. Dzięki temu wszyscy użytkownicy korzystający z tych komputerów, mają dostęp do baz.

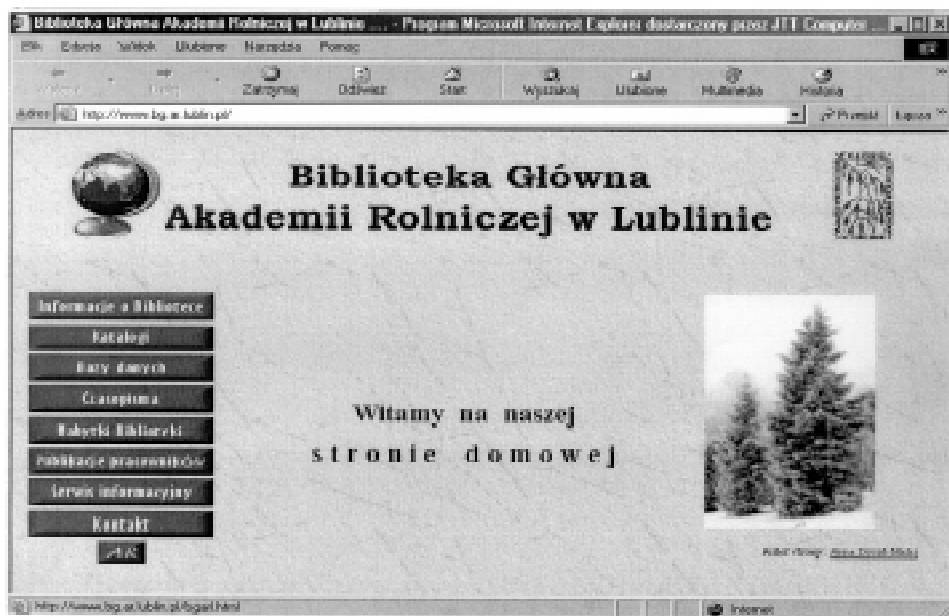
W 2002 r. zarejestrowano 4648 logowań osób zainteresowanych poszukiwaniami bibliograficznymi.

Dostęp do sieci spowodował również rozszerzenie zakresu usług informacyjnych. Bibliotekarze wspomagają użytkowników przy poszukiwaniach różnego rodzaju informacji w Internecie. Dane statystyczne, rejestrowane od 1998 r., wskazują, że zainteresowanie tą formą usług rośnie z każdym rokiem. W 1998 r. skorzystało z niej 135 użytkowników, w 1999 r. – 244, a w 2000 r. już 524 osoby.

Dzięki sieciom komputerowym bardzo usprawniono sposób informowania czytelników o nowościach bibliotecznych. Systematycznie opracowywany *Wykaz nabytków* jest dostępny w Internecie, a osobom, które zgłoszą takie życzenie, spisy są wysyłane dodatkowo pocztą elektroniczną. Już tylko nieliczni użytkownicy wolą otrzymywać tradycyjną wersję papierową. Statystyki pokazują, że wykazy są przeglądane nie tylko przez pracowników Uczelni.

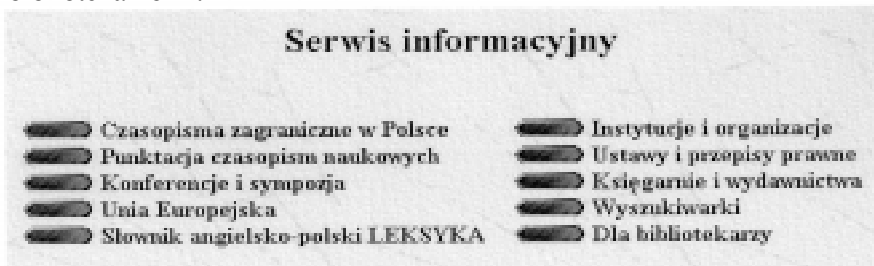
Duże zmiany zaszły także w dokumentowaniu dorobku naukowego pracowników. W 1998 r. wydawana wcześniej drukiem *Bibliografia Publikacji Pracowników Akademii Rolniczej w Lublinie* została zastąpiona wersją elektroniczną. Baza, zawierająca dane od 1995 r., jest dostępna w Internecie pod adresem: <<http://prace.ar.lublin.pl/>>. Daje ona duże możliwości wyszukiwania oraz tworzenia różnorodnych zestawień. Aktualizowana jest na bieżąco w Oddziale Informacji Naukowej na podstawie danych, nadsyłanych przez pracowników.

Nowoczesne technologie informatyczne nie tylko usprawniły i unowocześniły dotychczas stosowane formy pracy z użytkownikiem, ale także umożliwiły wprowadzenie zupełnie nowych. Jedną z nich jest widoczna w Internecie strona domowa Biblioteki <<http://www.bg.ar.lublin.pl>>. Stanowi swoisty

Rys. 7. Strona domowa Biblioteki Głównej AR

informator o Bibliotece, jej zbiorach i świadczonych usługach. Ze strony domowej można połączyć się z katalogiem komputerowym Biblioteki oraz uzyskać dostęp do wielu informacji. Ułatwia to aktualizowany na bieżąco serwis informacyjny, którego celem jest zebranie i uporządkowanie rozproszonej w Internecie informacji rolniczej i innej przydatnej pracownikom Uczelni, w tym także bibliotekarzom⁸.

Rys. 2. Menu serwisu informacyjnego Biblioteki Głównej AR

Najnowszą usługą, oferowaną przez Bibliotekę, jest organizacja dostępu on-line do czasopism elektronicznych. Początkowo dotyczyła ona tylko wybranych prenumerowanych czasopism, posiadających obok wersji drukowanej również wersję elektroniczną. W takiej sytuacji wydawcy proponowali dostęp on-line na konkretne hasło lub numer IP, wersja elektroniczna była więc dostępna tylko dla konkretnych, wybranych osób. Od 2000 r. pracownicy i studenci, korzystający z komputerów na terenie Uczelni za pośrednictwem Internetu, mają dostęp do elektronicznych wersji pełnych tekstów artykułów z ok. 2000 czasopism naukowych, wydawanych przez Springer Verlag, Blackwell Publishing, Academic Press, Elsevier i Kluwer. Jest to możliwe, ponieważ Biblioteka AR weszła w skład tzw. konsorcjów, organizowanych w celu uzyskania dostępu do czasopism elektronicznych. Udział w konsorcjach obniża koszty prenumeraty wersji elektronicznych, a także pozwala korzystać z tych czasopism elektronicznych, których Biblioteka nie otrzymuje w wersji drukowanej.

Informacje o Bibliotece widoczne w witrynie internetowej oraz możliwość skorzystania z usług bibliotecznych poprzez sieć komputerową są dobrą wizytówką Biblioteki, stwarzają też szansę poszerzenia kręgu potencjalnych użytkowników. Nie byłoby to jednak możliwe, gdyby ograniczono się do unowocześnienia samej działalności informacyjnej. Szeroki zakres usług, oferowanych przez Bibliotekę, jest możliwy dzięki kompleksowej komputeryzacji wszystkich czynności bibliotecznych, również gromadzenia, opracowania i kontroli zbiorów oraz udostępniania.

Podjmując decyzję o kompleksowej komputeryzacji Biblioteki, zakupiono w 1991 r. oprogramowanie SOB – System Obsługi Biblioteki, ale już w 1993 r., w wyniku decyzji władz lubelskich uczelni: UMCS, Akademii Rolniczej i Politechniki Lubelskiej, powołano Zespół Koordynacyjny ds. Komputeryzacji

⁸ B. Szczepańska. *Serwis informacyjny na stronie WWW Biblioteki*. „Aktualności Akademii Rolniczej w Lublinie” 1999 R. 3 nr 1 s. 6, 30.

Bibliotek i przystąpiono do działań związanych z zakupem i wdrożeniem zintegrowanego systemu bibliotecznego VTLS - Virginia Tech Library System. Ponad dwa lata trwały prace przygotowawcze, instalowano kolejne moduły, testowano system oraz prowadzono intensywne szkolenia.

Prace w VTLS rozpoczęto w 1996 r. od opracowania książek i czasopism. Ustalono, że w pierwszej kolejności, uwzględniając specyfikę Biblioteki, będą wprowadzane dane o zbiorach najnowszych i najczęściej wykorzystywanych. Jednocześnie podjęto prace związane z retrokonwersją katalogu księgozbioru studenckiego, w celu jak najszybszego uruchomienia komputerowej rejestracji wypożyczeń i zwrotów. Prace przebiegały bardzo sprawnie, dzięki dotacjom z Komitetu Badań Naukowych i Institute Open Society, udało się do 1997 r. w całości opracować księgozbiór studencki, a w latach 1997-1998 również księgozbiór Czytelni Matematyczno-Przyrodniczej i księgozbiory filii na Wydziale Ogrodniczym, Weterynaryjnym oraz w Instytucie Techniki Rolno-Spożywczej, a także częściowo w Instytucie Zastosowań Matematyki⁹.

Na tempo wprowadzania danych miała wpływ współpraca z krajowymi bibliotekami naukowymi stosującymi VTLS, a zwłaszcza współtworzenie Centralnej Kartoteki Hasel Wzorcowych (CKHW), Centralnego Katalogu Wydawnictw Ciągłych (CKTCz) oraz języka hasel przedmiotowych KABA. Jest to szczególnie ważne, ponieważ utrzymanie jakości danych na wysokim poziomie podnosi efektywność wyszukiwania w katalogach komputerowych¹⁰.

Współpraca okazała się bardzo owocna, a korzyści obustronne. Biblioteka AR, początkowo jako jedyna biblioteka rolnicza, wzbogaciła centralne bazy o dane z zakresu szeroko rozumianych nauk rolniczych, opracowując z tej dziedziny rekordy dla hasel osobowych, korporatywnych i przedmiotowych oraz sporządzając opisy bibliograficzne wydawnictw ciągłych.

Prace nad retrokonwersją przebiegały zgodnie z planem. Czytelnikom udostępniono informację o najczęściej wykorzystywanych zbiorach. Książki i czasopisma w zdecydowanej większości zostały również opracowane rzeczowo według zasad jhp KABA. Dla każdego opracowanego tytułu wydawnictwa ciągłego sporządzono rekordy zasobu zawierające pełną informację o poszczególnych ciągach czasopism, znajdujących się w Bibliotece. Opracowano wszystkie wydawnictwa ciągle wpływające na bieżąco, a także wiele z tych, których Biblioteka już nie otrzymuje, ale ich wcześniejsze roczniki są nadal przechowywane. Tempo prac obrazuje tabela IV.

Tabela IV
Stan katalogu komputerowego w latach 1996-2002

Rok	Liczba rekordów bibliograficznych	Liczba rekordów egzemplarza	Liczba rekordów zasobów wyd. ciągłych	Liczba rekordów hasel wzorcowych
1996	4 307	28 533	181	5 715
1997	18 387	57 595	719	22 608
1998	22 364	66 262	1 314	27 004
1999	26 665	74 166	1 689	34 495
2000	29 897	81 472	1 914	40 611
2001	33 665	87 683	2 214	46 147
2002	37 876	92 826	2 349	52 220

Z przedstawionych danych wynika wyraźnie, że w pierwszych latach komputeryzacji włożono szczególnie dużo wysiłku, aby czytelnicy mogli jak najszybciej w pełni skorzystać z katalogu dostępnego on-line.

Równoległe z opracowaniem zbiorów trwały prace nad wdrożeniem kolejnego modułu VTLS – udostępniania. Z SOB, systemu, który wykorzystywano poprzednio, udało się w całości przenieść dane o czytelnikach i wypożyczeniach. We wrześniu 1998 r. uruchomiono automatyczną rejestrację wypożyczeń i zwrotów, a od 2000 r. także zamawianie książek i czasopism odbywa się automatycznie. Jest to bardzo wygodne dla czytelników, ponieważ mają możliwość składania rewersów podczas przeglądania katalogu z dowolnego komputera podłączonego do sieci, a więc bez konieczności przychodzenia specjalnie w tym celu do Biblioteki. Przy zamawianiu dużym udogodnieniem jest widoczna w katalogu informacja o wypożyczeniu książki oraz możliwość zapoznania się ze stanem swojego konta w Bibliotece¹¹. Z katalogiem można połączyć się za pomocą telnetu (telnet priam.umcs.lublin.pl; konto: katalog) lub poprzez bramkę WWW-VTLS Web Gateway <<http://katalog.bg.ar.lublin.pl/vtls/polish>>. Dla ułatwienia, dostęp możliwy jest też bezpośrednio ze strony domowej Biblioteki.

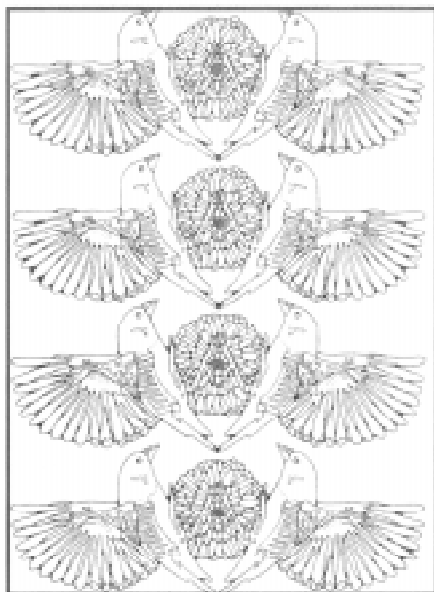
Komputeryzacja Biblioteki przyniosła wymierne korzyści w zakresie obsługi czytelników, a także w bardzo znacznym stopniu usprawniła inne prace biblioteczne. System VTLS umożliwia automatyczną rejestrację i kontrolę wpływów wydawnictw ciągłych. Informacja o każdym kolejnym numerze czasopisma jest widoczna od razu w katalogu, oprócz oczywistej wygody dla czytelników, co skraca do minimum prace związane z opracowaniem kolejnych roczników czasopism. Ewidencję zbiorów, z kolei, bardzo ułatwia prowadzenie elektronicznych inwentarzy książek i czasopism, natomiast dla kontroli zbiorów dużą wygodę stanowi możliwość szybkiego przeprowadzenia skontrum z wykorzystaniem tzw. kolektora danych. Dzięki informacji o dostępności egzemplarzy, widocznej w katalogu komputerowym, znacznie została ograniczona liczba niezrealizowanych rewersów, co pozwala oszczędzić czas bibliotekarzy obsługujących magazyny.

Omówienie działalności Biblioteki nie będzie pełne bez wspomnienia o ważnym dla środowiska bibliotekarskiego przedsięwzięciu, jakim jest Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny NUKAT, uruchomiony w lipcu 2002 r. Informuje on o zasobach polskich bibliotek naukowych, jest źródłem dobrej jakości rekordów bibliograficznych oraz khw przejmowanych do katalogów lokalnych¹². Przedstawiciel Biblioteki AR od samego początku brał udział w pracach przygotowawczych, reprezentując biblioteki lubelskie w Zespole Koordynacyjnym NUKAT, Biblioteka zaś uczestniczy w tworzeniu katalogu centralnego od momentu jego uruchomienia.

W najbliższym czasie Bibliotekę, wraz z innymi bibliotekami pracującymi w VTLS, czeka zmiana obecnie stosowanego oprogramowania na Virtueę. Zapewni to lepszą obsługę, ponieważ nowy system jest bardziej przyjazny dla użytkownika i daje większe możliwości efektywnego wyszukiwania.

Aby zrealizować nowe zadania, które przed Biblioteką się pojawiają, Biblioteka musi mieć do tego odpowiednie warunki, nie tylko sprzętowe, również lokalowe. Dlatego najlepszym rozwiązaniem byłoby przeniesienie Biblioteki do odpowiedniego i niezależnego od innych instytucji budynku. Należy mieć

nadzieję, że władze Akademii Rolniczej uwzględnią w planach rozwoju także potrzeby Biblioteki. Swoją działalnością bowiem wspiera ona zadania naukowe i dydaktyczne Uczelni, a udostępniając prezencyjnie swoje zbiory wszystkim zainteresowanym oraz ułatwiając im dotarcie do poszukiwanych informacji, służy jednocześnie całej społeczności lokalnej.

---

⁹ A. Padziński. *Katalog komputerowy Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej w Lublinie*. W: *Infobazy'99 Bazy danych dla nauki*. Gdańsk 1999 s.180.

¹⁰ Tamże.

¹¹ A. Padziński. *Co nowego w wypożyczalni?* „Aktualności Akademii Rolniczej w Lublinie” 1999 R. 3 nr 1, s. 6, 11.

¹² M. Burchard. *Kompromis w sprawie Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego NUKat*. „Bibliotekarz” 2000 nr 10 s. 3-4.